

8. Архив Полоцкого Спасо-Евфросиниевского женского монастыря. Письмо сестер Спасо-Евфросиниевского монастыря к К.П. Победоносцеву, 1904 год.
9. Архив Полоцкого Спасо-Евфросиниевского женского монастыря. Отчет в Св. Синод преосвященного Кириона. 1915 год.
10. Постановления ЦИК и СНК БССР окрисполкомам. Протоколы заседаний комиссий по отделению церкви от государства // Зональный Государственный архив г. Полоцка (ЗГА г. Полоцка). – Фонд 104. – Оп. 1. – Д. 62а. – Л. 168.
11. Дэйніс, І.П. Полацкая даўніна / І.П. Дэйніс; уклад, прад. і камент. М. Баўтовіча. – Мінск: Медісонг, 2007. – 330 с.
12. Документы о споре между Полоцким Богоявленским и доминиканским монастырями о праве владения участком земли Глушица и наделении Богоявленского монастыря угодьями за 1841 – 1875 гг. // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 288. – Л. 1 – 33.
13. Список монастырских служителей за 1845 год, опись имущества за 1845, 1851 гг. // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 301. – Л. 1 – 9.
14. Переписка монастырей с Полоцкой Духовной Консисторией и городской полицией и другими учреждениями и лицами о сдаче в аренду участков монастырской земли и помещений, взыскании поземельных денег и т.д. (1879 – 1888 гг.) // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 440. – Л. 1 – 92.
15. Отчет архиепископа Полоцкого и Витебского Василия о состоянии епархии за 1861 г. // НИАБ. – Фонд 2531 – Оп. 1. – Д. 40. – Л. 20 – 20 об.
16. Клировая ведомость монастыря и его церквей: Полоцкого Богоявленского Собора, Екатерининской домовою, ропнянской Николаевской кладбищенской за 1910 год // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 674. – Л. 1 – 15.
17. Клировая ведомость монастыря и его церквей: Полоцкого Богоявленского Собора, Екатерининской домовою, ропнянской Николаевской кладбищенской за 1905 год // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 638. – Л. 12 – 17.
18. Опись имущества монастырского фольварка Ропно (вторая половина 1840-х годов) // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 279. – Л. 1 – 3.
19. Клировая ведомость монастыря и его церквей за 1880, 1883 годы // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 447. – Л. 1 – 28.
20. Опись имущества монастыря (Богоявленского) и его церквей: Полоцкой Богоявленской, Екатерининской и ропнянской Свято-Духовой за 1845 год // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 297. – Л. 17 – 47.
21. Книга входящих документов за 1839 – 1843 гг. // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 275. – Л. 16 – 164.
22. Богоявленская церковь в г. Полоцке (эскизный проект реставрации). Объект № 71/72. Инв. № 9 / главный архитектор С. Друниц. – Минск: специальные научно-реставрационные производственные мастерские; научно-исследовательское проектное бюро, 1974.
23. Клировая ведомость монастыря и его церквей за 1889 год // НИАБ. – Фонд 2562. – Оп. 1. – Д. 530. – Л. 1 – 14.
24. Протоколы заседаний коллегии УОНО, план сети школ I ступени г. Полоцка со сведениями о местонахождении, количестве групп и учащихся в них. 30. 01. – 12. 02. 1919 г. // ЗГА г. Полоцка. – Фонд 54. – Оп. 1. – Д. 12. – Л. 1 – 11.
25. Протоколы общих собраний и регистрационные карточки групп верующих, сведения о группах, обществах, организациях и руководителях религиозных культов в уезде. 17. 07. 1922 – 24. 12. 1923 гг. // ЗГА г. Полоцка. – Фонд 51. – Оп. 1. – Д. 116. – Л. 24.

ТЭСТАМЕНТ 1623 ГОДА ПОЛАЦКАГА ЗЯМЯНІНА АРЭХАВІНСКАГА

*канд. гіст. навук, дац. В.У. ГАЛУБОВІЧ
(Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт)*

Жыцце чалавека здаецца марным, калі яму няма чаго пакінуць нашчадкам. Між тым гісторыкі не ўхваляюць тых, хто не імкнецца свядома падзяліцца сваім досведам з будучымі генерацыямі. Жыцце, якое не скончваецца запеветам, як след карабля ў моры. Такіх жыццяў мільёны, і пра большасць прадстаўнікоў чалавечага роду звесткі назаўжды страчаныя. Але некаторым людзям шанцуе больш, і галоўная заслуга ў гэтым належыць ім самім. Пакінуць памяць пра сябе можна і не з'яўляючыся выдатнай асобай. Дастаткова пры жыцці засвоіць навуку «добрага памірання».

Такі ўнікальны від крыніцаў асабістага паходжання, як тэстаменты, ці пасмяротныя запісы, быў рэабілітаваны ў беларускай гістарыяграфіі адносна нядаўна. За апошнія дзесяцігоддзе беларускія гісторыкі падрыхтавалі шэраг абагульняючых прац і выдалі каштоўныя ўзоры тэстаментаў [1, 2, 3]. Іх гнасцялагічную вартасць для вывучэння чалавека мінулых часоў нельга недаацэньваць, як і перабольшваць. Тэстамент з'яўляецца, у першую чаргу, дакументам, складанне якога патрабуе пэўнай сістэматызацыі і фармалізацыі інфармацыі. Да таго ж далека не кожны яго складальнік здольны адысці ад шаблону і адлюстраваць індывідуальнасць, асаблівасці характара чалавека, які рыхтуецца да смерці.

Гісторыя

У гэтым сэнсе нестандартныя дакументы дазваляюць часам бліжэй зазірнуць у аблічча і нават у душу чалавека. У пэўнай ступені пра такі дакумент і будзе весціся гаворка ў гэтым артыкуле.

Выяўлены тэстамент паходзіць з адзінай вядомай актавай кнігі Полацкага земскага суда за першую палову XVII ст., якая зберагаецца ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі ў Менску [4]. Актавая кніга ўтрымлівае справы, актыкаваныя на працягу траецкіх рочкаў Полацкага земскага суда ў 1623 г.

Рэстр ці тэстамент? Актыкаваны ў земскай кнізе дакумент мае дзве саманазвы: рэстр і тэстамент. Рэстрам дакумент названы ў старабеларускай частцы, тэстаментам – напрыканцы польскамоўнага арыгінала. Па сваіх фармальных прыкметах дакумент сапраўды з’яўляецца спісам рэчаў з элементамі наратыву, да таго ж, у ім адсутнічае традыцыйная для тэстаментаў інвакацыя. Аднак сам характар запіса не дазваляе вызначыць яго як звычайны спіс маемасці. Па-першае, рэстр утрымлівае не толькі пералік рэчаў, але і загады, як належыць распараджацца маемасцю. Па-другое, у апошняй частцы **рэстр** адназначна называецца **тэстаментам**. Таму дакумент належыць лічыць актам перадсмяротнай волі, хаця па форме гэта рэстр.

Неабходна таксама адзначыць, што гэта быў, хіба, не адзіны дакумент, на падставе якога нябожчык размяркоўваў свой жыццёвы набытак. Перад намі спіс толькі *рухомай* маемасці. Нерухомай маемасцю распарадзіўся складальнік тэстамента ў іншым дакуменце, лес якога нам невядомы. Да таго ж у ім не названы іменны апекуноў, якія павінны былі распараджацца ўключанай ў рэстр маемасцю.

Асоба тэстатара. Акт быў унесены ў кнігі земскага суда ад імя полацкага зямліна Валерыяна Арэхаўінскага. Род Арэхаўінскіх на Полаччыне вядомы з XVI ст. У Полацкай рэвізіі 1552 г., сярод іншых зямлянаў, згадваецца Сямен Арэхаўінскі, які меў на ўмовах земскай службы маентак Утужы, а таксама землі ва Вугольніцкім і Лугоўскім станах [5, с. 144, 53]. У другой палове XVI ст. Арэхаўінскія, відаць, з-за матэрыяльнага становішча заставаліся малазаўважнымі на Полаччыне: ні воднага з іх няма ў гэты час на павятовых пасадах. Толькі на пачатку XVII ст. фіксуецца наданне аднаму прадстаўніку рода ўрада ў мясцовай земскай іерархіі. Пасаду атрымаў акурат Валерыян Арэхаўінскі, які 28. II. 1601 г. быў намінаваны на полацкага падстоля [6, с. 79]. Не выключана, што паспрыяла такому авансу каталіцкае веравызнанне шляхціца. На пасадзе ен знаходзіўся на працягу першага дзесяцігоддзя XVII ст., але пакінуў яе па незразумелых прычынах ужо ў другім дзесяцігоддзі. Фактычна гэта максімум звестак пра складальніка тэстамента. Дадатковая інфармацыя ўтрымліваецца ў самім дакуменце. На 1623 г. В. Арэхаўінскі з’яўляўся ўладальнікам маемасці Мнюта, дзе і быў складзены тэстамент. З яго вынікае, што ў пана Валерыяна было некалькі дзетак: сын Казімір і дзве дачкі, Уршуля і Алена. Неаднаразова згадваюцца пра апекуноў і клопат пра забеспячэнне дзяцей сведчыць, што на момант складання тэстамента дзеці яшчэ былі непаўналетнімі і падлягалі апецы. На падставе тэстамента можна сцвярджаць, што спадкаемцай нерухомай маемасці павінен быў стаць сын Валерыяна Арэхаўінскага – Казімір. Інфармацыя пра яго сустракаецца ў актавай кнізе Полацкага магістрата 1650 г. Зямлінін полацкі Казімір Арэхаўінскі выступае ў ёй некалькі разоў у якасці пазычальніка грошай і прадаўца прыгоннага чалавека [7, с. 99, 123 – 124].

Час. Актыкацыя справы Арэхаўінскага адбылася 19 чэрвеня 1623 г. у прысутнасці поўнага складу Полацкага земскага суда. На момант прадстаўлення Мацвеем Скорнем, полацкім возным генералам, дакумента для засведчвання, Валерыян Арэхаўінскі ўжо памер. Копія ў кнізе земскага суда была зроблена паводле «выпіса» з кнігі Полацкага гродскага суда, засведчанага подпісамі гродскіх ураднікаў 16 чэрвеня 1623 г. У сваю чаргу, уласна «рэстр-тэстамент», засведчаны ў гродзе, быў складзены 29 красавіка 1623 г. у маентку Мнюта.

Людзі. Асобы, згаданыя ў дакуменце, дазваляюць акрэсліць сацыяльны статус тэстатара. Акрамя дзяцей, пра якіх ішла гаворка вышэй, у дакуменце зафіксаваны шэраг асобаў у сувязі з рознымі абставінамі. Некалькі разоў у тэстаменце сустракаецца імя Адама Юдыцкага, які быў вінаваты Арэхаўінскаму пару коней і новы рыштунак, узяты для ўдзелу ў маскоўскай экспедыцыі. Улічваючы характар пазыкі і храналагічнае супадзенне, можна амаль не сумнявацца, што тут ідзе гаворка пра Адама Юдыцкага – вількамірскага падстаросту ў 1617 г., капітана пяхоты ў вайне з шведамі і кіраўніка артылерыі ў бітве пад Бродніцай у 1628 г. [8, с. 53].

У тэстамент траплялі іменны людзей, якія далека не заўжды выклікалі ў складальнікаў цеплыню пачуцці. Да іх ліку Арэхаўінскі адносіў вядомага ў першай траціне XVII ст. шляхціца Яна Пратасовіча, наваградскага земскага пісара (1613 – 1632 гг.). Асоба незвычайная, у першую чаргу, праз сваю грамадска-палітычную актыўнасць: неаднаразовы пасол на соймы і дэпутат Трыбунала, ен заставаўся адданым прыхільнікам кальвінісцкай галіны рода Радзівілаў [9, с. 464]. Але ў тэстаменце Арэхаўінскага наваградскі пісар прадстаўлены троху ў іншым свеце: падчас аднаго з павятовых попісаў Пратасовіч параіў Арэхаўінскаму набыць каня, які, як хутка высветлілася, быў храмым. Ніякай сатысфакцыі за «карыснаю» парадую Арэхаўінскі не атрымаў, і яму заставалася, нагадваючы пра публічны характар справы, толькі апеляваць да сумлення Пратасовіча такімі словамі: «*калі тую шкоду ад пана Бога праз вашу міласць я трываю, то няхай так і будзе, а каб не шкадаваць, прашу аддаць належнае маім занябаным сіратам дзеткам*». Цалкам верагодна, што стаўленне да Пратасовіча мела і рэлігійны падтэкст.

Кола камунікацыі Валерыяна Арэхаўінскага ахоплівала не толькі свецкіх, але і духоўных асобаў, што, у сукупнасці з іншымі звесткамі, сведчыць пра яго стаўленне да рэлігіі. У дакуменце згадваюцца ў якасці трымальнікаў асабістых рэчаў шляхціца ксендз віленскі канонік і пракуратар Ягель, рэктар Полацкага езуцкага калегіума, ксендз плябан Пяршанскі.

Сярод асобаў вінаватых асобных рэчы Арэхаўінскаму таксама згаданыя Станіслаў і Мікалай Керсноўскія, Федар Касароўскі, Андрыйян Цярлецкі, Адам Лукоўскі. Відавочна, што нейкія адносіны меў Арэхаўінскі з віленскім краўцом Станіславам Рарогам.

Адметна, што сярод згаданых у тэстаменце шляхціцаў было шмат наваградчанаў. Акрамя Пратасовічаў, да ліку наваградскай шляхты адносіліся таксама Керсноўскія і Цярлецкія [10, s. 54; 11, с. 88].

Пры ўсей «беднасці» пан Валерыян не забыўся і на слуг: свайму урадніку – Яську Янушкевічу – ен пакінуў шэраг рэчаў, скуру мядзведзя, турэцкі кажух. Праўда, рэчы гэтыя адносіліся да катэгорыі «падлейшых». Іншаму слуге – Барташу Сеняўскаму – дасталася старая кульбака.

Нарэшце, у якасці сведкаў пры складанні тэстамента ў Мнюце прысутнічалі асобы, якіх Арэхаўінскі назваў «мае сябры», а менавіта: Аляксандар Тышкевіч, полацкі земскі суддзя, і Міхал Тышкевіч, полацкі земскі падсудак. Асобы гэтых ураднікаў дастаткова добра вядомыя. Клан Тышкевічаў на працягу амаль 50 гадоў манапалізаваў земскае судаводства на Полаччыне: з 1611 па 1658 г. па чарзе суддзямі былі згаданыя Аляксандар і Міхал Тышкевічы [6, с. 76]. Полаччыне можна было толькі ганарыцца юрыстамі такой кваліфікацыі: да прыкладу, Аляксандр Стрэтавіч Тышкевіч меў ступень доктара права Парыжскага ўніверсітэта быў вядомы як перакладчык з лацінскай мовы [11, s. 142]. Абодва былі каталікамі па веравызнанні і неабьяжавыя да культурнай працы, што было падставай для падтрымання стасункаў з Арэхаўінскім.

Рэчы. Спіс маемасці тэстатара дастаткова вялікі. Усе рэчы, згаданыя ў тэстаменце, можна падзяліць наступным чынам: вопратка, абутак, пасцель, каштоўнасці, карэты, зброя, кнігі і дакументы, начынне, мэбля, інструменты, харчы і інш. Улічваючы, што апісанні рухомай маемасці не з'яўляюцца ўнікальнай крыніцай, спынімся толькі на некаторых прэстыжных пазіцыях, якія дазваляць ахарактарызаваць асобу ўладальніка.

Адзенне, альбо «шатачкі шляхеція». Магчыма, не выпадкова на першым месцы сярод рэчаў пана Валерыяна апынуліся «шляхеція шаты». Сярод іх было некалькі варыянтаў даламанаў і ферэзій, дэлія, капялюш, пас, саболі каўпак, каптур, летнія рукавічкі, ківер, магеркі. Гардэроб шляхціца меў відавочны «арыстакратычны» характар і павінен быў адрозніваць яго ўласніка ад асобаў іншых станаў. Адметна, што ў Арэхаўінскага, захоўваліся і тыя рэчы, мода на якія прайшла: «куртка з чорнага сукна зробленая старым манерам, падышытая блакітным кірам». Без сумнення ў пана Арэхаўінскага было ў чым з'явіцца ў свеце.

Каштоўнасці, альбо «срэбра мае». Да ліку каштоўнасцей, якія належалі Валерыяну Арэхаўінскаму, адносілася чарка з гербавай выявай (падкова з скуранай кабурой – магчыма, родавым гербам Арэхаўінскіх, якія, дарэчы, не фігуруюць у ніводным гербоўніку), залаты пярэсенак, які належала аддаць ў касцел на пазалоту келіха, пяць срэбных лыжак, тры гадзінніка (адзін срэбны захоўваўся ў рэктара полацкага езуіцкага калегіума, другі – залацісты маленькі са званком, трэці – квадратны, належала захоўваць пры касцэле), палаш з срэбнымі тронкамі, дванаццаць срэбных гузікаў і іншае, у тым ліку грошы за продаж коней, якія належала, з дадаткам «срэбра» выкарыстаць на набыццё крыжа з манстранжый для касцела ў Мнюце. Як відаць, наяўных сродкаў у В. Арэхаўінскага было не шмат.

Зброя. Як прадстаўнік шляхецкага стану пан Арэхаўінскі не мог абыйсціся без зброі. У рэестры рэчаў згадваюцца дзве шаблі, хорд, ручніца птушыная віленскай работы з порахоўніцай, два мушкетэры. Яшчэ адна рушніца была ў Арэхаўінскага пазычана. Але асаблівай ваяўнічасцю, відаць, ен не вылучаўся.

Кнігі і каштоўныя паперы. У XVI – XVII стст. кнігі на Полацкай Беларусі не былі асаблівай рэдкасцю. Больш таго, мясцовыя шляхціцы часам самі становіліся фундатарамі кніжных выданняў: так, накладам полацкага земскага суддзі Яна Корсака быў выдадзены ў 1600 г. у Вільні пераклад на польскую мову трактата рэнесанснага стоіка Юстуса Ліпсіўса «Пра сталасць» [12, s. 243]. Звычайна бібліятэкі дробных шляхціцаў не былі вялікімі і складаліся з некалькіх выданняў [12, s. 216]. Невялічкі «кнігазбор» меўся і ў Арэхаўінскага. Згодна з тэстаментам, ва ўласнасці шляхціца было выданне «Новага Запавета», пазычанае ксяндзом плябанам Пяршанскім. Напэўна, гэта было адно з шматлікіх польскамоўных выданняў, магчыма, прывезенае з Польшчы. Але цікавасць да бібліятэкі пана Арэхаўінскага, бадай, абумоўлена не наяўнасцю традыцыйнага для шляхецкага кнігазбору «Святога Пісьма». У спісе рэчаў апынуліся «Кнігі Арыстоцеля», пазычаныя ў Арэхаўінскага панам Мікалаям Керсноўскім. Фактычна, гэта ці не першае сведчанне бытавання на Полаччыне антычнай навуковай літаратуры.

Іншыя доказы «адукаванасці» полацкага шляхціца былі не менш уражваючымі. У спісе рэчаў Арэхаўінскага знаходзім некалькі асобных скрыняў з паперамі: шуфляду з правамі і лістамі на маемасць, дубовую і акаваную шкатулы з рознымі справамі ды яшчэ дзве скрынкі з пільнымі справалі, якія павінны былі спатрэбіцца ў будучым яго сыну. У пераліку рэчаў Арэхаўінскага пазначана адмысловая «малая акаваная шкатула для хавання папераў, у якой была чарнільніца і некалькі справаў на маемасць» і «чорная каменная таблічка для пісання». Меўся ў спісе рэчаў таксама адмысловы сцізорык для разразання паперы. Што за лісты зберагаліся ў гэтых скрынях, сказаць складана. Дакладна ў тэстаменце адзначана толькі тое, што Арэхаўінскі захоўваў лісты полацкага кашталяна Яна Корсака Галубіцкага, а паколькі Корсак займаў гэтую пасаду з 2 кастрычніка 1621 г. [13, s. 126], то напісаны яны былі на працягу восені 1621 – вясны 1623 г. Цяжка таксама ўстрымацца ад інтэрпрэтацыі аднаго з выказаў дакумента, дзе ў змесціве асобнай жоўтай шуфляды пазначаны «правы», як сведчанне таго, што Арэхаўінскі меў ці то

Гісторыя

асобнік Статута ВКЛ, альбо друкавання соймавыя канстытуцыі, тым больш, што наяўнасць прававой літаратуры ў шляхецкіх бібліятэках не была рэдкасцю [14, s. 485 – 487].

Прыведзеная інфармацыя прымушае задумацца над тым, дзе мог атрымаць пан Валерыян адукацыю, якая дазволіла яму спажываць прадукты высокай інтэлектуальнай культуры.

Пахаванне. Вера – неад’емны элемент культуры чалавека XVII ст. Для Валерыяна Арэхаўінскага рэлігійнасць не з’яўлялася данінай модзе, яна была важнай часткай паўсядзённага клопату. Ужо тое, што ён складаў тэстамент сведчыць пра далучэнне полацкага шляхціца да хрысціянскай традыцыі [15, s. 774]. Тэстамент дазваляе вызначыць рэлігійную прыналежнасць Арэхаўінскага, які загадаў пахаваць «*свае грэшынае цела*» у адпаведнасці з каталіцкімі абрадамі ў касцэле ім жа збудаваным у маентку Мнюце. Такім чынам, пана Валерыяна трэба лічыць адным з актыўных пашыральных каталіцызму на тэрыторыі Полацкага ваяводства.

Высновы. У лютэрцы свайго тэстамента Валерыян Арэхаўінскі выглядае рознабаковым чалавекам, які меў дастатковую адукацыю, каб чытаць Арыстоцеля, і падтрымліваў шчыльныя сувязі з вялікай колькасцю асобаў як свецкага, так і духоўнага стану. Кола камунікацыі полацкага шляхціца вызначалася яго культурнай і рэлігійнай арыентацыяй. Тэстамент з’яўляецца своеасаблівай энцыклапедыяй матэрыяльнага свету прадстаўніка пануючага стану першай паловы XVII ст. Па апісанні маемасці выпадае заўважыць, што пан Арэхаўінскі цягнуў на сярэдняга па заможнасці шляхціца.

І самае галоўнае. У сваім тэстаменце Валерыян Арэхаўінскі паўстае перад намі, як трапяткі, чулы бацька, які з непрыхаваным болем і смуткам перажывае прадчуванне хуткага раставання са сваімі дзецьмі. У гэксце некалькі разоў настойліва паўтараецца, што ў выпадку патрэбы дзеля атрымання сродкаў на забеспячэнне дзяцей належыць прадаваць маемасць.

Дадатак

Дакумент падрыхтаваны да друку з захаваннем асноўных адметнасцяў рукапіса. Тэкст перадаецца без змяненняў, відавочныя памылкі, няправільнае напісанне слоў у арыгінале захоўваецца. Скарачэнні раскрываліся толькі ў адносінах старабеларускага тэкста. Знакі прыпынку і абзацы выстаўлены па сэнсу.

19 чэрвеня 1623 г. / Полацк – Актыкацыя выпіса з кніг Полацкага гродскага суда ад 16 чэрвеня 1623 г. з уключаным тэстаментам (рээстрам рухомых рэчаў) полацкага зямліна Валерыяна Арэхаўінскага 29 красавіка 1623 г. / Мнюта.

// [арк. 279]

Року тисеча шест сот двадцат третего м(е)с(е)ц(а) июня де/ветнадцатого дня.

Реестрь списаня речей рухомых / небощыка его м(и)л(о)с(т)и пана Валерыяна Ореховинъ / ского.

На рокох судовых земьских Троецких свята рымского порадком / права посполитого прыпалых судовне у Полоцку отпра/вованых // [арк. 279 адв.] отправованых перед нами Александром Тишкевичомъ, судею, Даниелемъ / Щитомъ Забельскимъ, подсудькомъ, а Михалом Тишкевичом, писаромъ, / врадниками г(оспо)д(а)рскими судовыми земскими воеводства Полоцкого по/становившысе очевисто земенин г(оспо)д(а)рский и енерал воеводства Полоцкого / Матфей Скорень оповедал и покладалъ выпис кгородский полоцкий под пе/чатю его м(ило)сти князя Ярослава Друцкого Соколинского, намес(ни)ка полоцкого, и с под/писомъ руки писарское его м(ило)сти пана Яна Буйновского списаня реестру / речей рухомых земенина г(оспо)д(а)рского воеводства Полоцкого небощыка его м(ило)сти / пана Валерыяна Ореховинского, а покладаючи тот выпис просил, / абы был ку акътыкованю до книг земьских полоцких вписан, которое мы, суд, огледавши и читаного прослухавши, велели есмо до книгъ / уписать, а уписуючы слово от слова такъ се в себе мает:

Выпис / с книг справ кгородских воеводства Полоцкого.

Лета от нароженя сына Божего / тисеча шест сотъ двадцать третего м(е)с(е)ца июня шеснадцатого дня.

На вра/де г(оспо)д(а)рскомъ кгородскомъ воеводства Полоцкого передо мною Яросла/вомъ Друцкимъ Соколиньским, намесником полоцким, от велможного / пана его м(ило)сти князя Крыштофа Друцкого Соколинского, каштеляна Мсти/славьского, сурокгатора от его к(о)р(олев)ское м(ило)сти полоцкого, старосты Езериского, / будучымъ, постановившысе очевисто панъ Бартошь Сенявский / покладалъ реестрь списаня речей рухомых земенина г(оспо)д(а)рского / воеводства Полоцкого небощыка его м(ило)сти пана Валерыяна Ореховиньского под печатю и с под/писомъ руки его такъ же под печатми и с / под/писами рукъ людей зацных печатаров того реестру и покла/даючи тотъ реестрь передо мною, врадом, просил абы до книгъ / кгородских полоцких вписанъ был, которого я огледавши и чы/таного выслухавши, велел есми до книг вписать и слово до сло/ва вписуючы такъ се в себе маеть:

Roku teraznieysze tysiąc szesc / set dwudziestego trzeciego msca kwietnia dwudzieste° dziewiotego / dnia.

Dla lepszey pamięci y pewnosci spisałem rzeczy moje, naprzod: /

Szateczki szlacheckie moie: dołoman adamaszkowy gozdzikowy / podszyty kitayką duplą z guzikami i delia pułgranatowa adamasz/kiem burnatnym podszyta, dołoman pułgranatowy adamaszkiem od / pasa podszyty, delia krotka polszka słczna adamaszkiem czerwo/nym podszyta, ten adamaszek wyprowszy na ornat do me^o kosciola / oddac i dołoman burnatny falendyszowy kirem podszyty az do / kołus z guzikami iedwabnymi, delia nowa falendyszowa burnatna / z petlicami czarnemi wszystka osznurkowana niczym nie podszyta, / ferezya z długimi rękowami pułgranatowa osznurkowana nie / podszyta niczym i ferezyia burnatna nowa grzbietami lisymi // [арк. 280] podszyta, u niey guzy iedwabne, ferezya powszedna szlamami wilczymi / podszyta, dołoman burnatny pochodzony, delia czarna falendyszowa suk/na dobrego wkoło osznurkowana, takze y kurta te^o sukna czarna stroiem / dawnym robiona kirem podszyta błękitnymi, a delya niczym nie podsza / kopieniak falendyszowy liazurowy pochodzony z guzem srebrnym / złocistym, kiru zołte^o łokci trzy na drag troie nowych, a czwarte pochodzone / te Jaskowi oddac, stare sukna burnatne pułlokcia y sztuczka niewielka, / kapielusz stary, pas iedwabny stary ten oddac Orszule, lisow dziesięć / dobrych całych szlamami osobiwie szlamy lisich szytych włam siedm/nascie, a osmnasta szlama nieprzyszyta, cunic całych czternascie, man/ka wydryna podszyta lisami te oddac Orszule i wydra nowa czarna wy/prawiona tę oddac Halenie corce moiey, kołpaczek pułgranatowy sobo/łem podszyty ten oddac corce mey Orszuli, kaptur falendyszowy bur/natny nowy lisami podszyty, rękawice letnie nowe dwoie te oddac / moim corkam, wilk wyprawny ieden, niedzwiedzie dwoie iedno lepszą / oddac corce moiey starszey, a drugie podleyszę – Jaskowi Januszkowi/czowi, kiwer włosiany ieden, magierek dwie, iedna nowa iaworowka, / a druga lubelska, kołpak pułgranatowy niepodszyty, kołpak drugi / falendyszowy burnatny pochodzony tez futrem nie podszyty, kołpak / lazurowy falendyszowy liselem podszyty, rękawice łosie te oddac Jas/kowi, szotka francuska y miotelka włoska, tabliczka czarna ka/mienna do pisania. Te wszystkie suknie, a futra moie, które się zaraz iusz / mogą na potrzebę małych dziełek moich mogą być obraconę, a ynsze / iesliby od robactwa lubo dla nieopatrzności szkodę jaką podnieść mia/ły, mają być spieniożone y na pożytek dziełek moich w całości obro/cone.

Sreberko moie: czarka z rękoięścią srebrną weysrzedzinie / herb podkowa z olstrem skurany, pierscionek złoty ten oddac do kos/ciola na pozłocenie kielicha, łyżek srebrnych pięć, zegarek srebrny / u Je mci X^a rektora pułockie, zegarek drugi złocisty malenki / ze dzwonkiem, olsterko do niego masiędzowę na który zegarek olster/ko aksamitne czarne kitayką podszytę na sznurze iedwabnym, trze/cy zegarek kwadratowy ten przy kosciółku moim ma być, pałasz / y z rękoięścią srebrem oprawny złocisty, popiersien mosiędzowy / złocisty także y uzdzieniczka tez mosiędzowa złocista z kamuszkem / prostym czerwonym, guzikow srebrnych złocistych dwannascie, / kliczki do pasow od szable z przedzką srebrną, osobiwie od pasa / mego srebra sztuk dziesięć, pas błękitny²⁰ u ktore naprzodku przedzka, na zadzie dangiel y druga pozędzka y dziurek szesc srebnę. /

Do tego Je msc pan Adam Judycki wziol u mnie pare kony ieznych / za którą nie popłacił nic nie miało, a iam na Je msc oddał oblig ponu / Adamowi // [арк. 280 адв.] Adamowi Łukawskiemu, który miał mi oddać kop dziesięć litewskich, / w czym mi się y dotęd nie uyscił. Przeto i te kop dziesięć powinien od/dać do kosciółka me do Mniuta. Za które pieniodzę, przyłożywszy / nieco y sreberka mego, mają sprawić krzyż w którym by była y mon/strantia, a insze wszystko sreberko moie dziećkom moim nale/życ ma. Agmisek moy z drzewem kriza Świętego y z reliquiami Świę/tych synowi moiemu Kazimierzowi oddany być ma.

Rynsztuneczek / moy: zbroy perę, siodel husarskich nowych pułszarłatnych aksa/mit wposrzedku trzy, iedno siodło z popręgiem y z trzymionami, a d/wa tylko z popręgami, kulbaka skurą kryta nowa z popręgami / ze wszitkiami, kulbaka stara – Sieniawskiemu. A osobno u Je^o msci / pana Adama Judyckie zbroy moich własnych pozyczonych nowych / do ekspedycyiey Moskiewskiey trzy y zarekawię iedno, za którą / złotych dziesięć dano, a zosobna mięszych dla czeladzi dwoie, którą / u mnie brał dobrym rynsztunkiem, takim ma też ie^o mi oddać y kon/szerow parę do konia. A iesli się s pamięcią dobrze zgodzić mogę, / tedy [...]zy akarwasz złocisty wziol tenże Je mc pan Judycky w / Wilnie u krawca Stanisława Raroga, do czego się Je mc sam y na / ten rynsztunek był przyiacielskim sposobem pozyczony, a nie prze/dawany, o którym się nieraz upominał. To wszystko ma być w całości / od iego mci wrocono. Szable dwie, iedna oprawiona w cepie, a druga / w skurę, raby dwoie iedwabne, iedne burnatne, a drugie pstrę, hord / w czarney oprawie, rucznicza ptasza wilenskiey roboty y prochow/nica do niey ze luczem, muszkietow para, ieden w oprawie czar/ney, a drugi szary, kuiza z formą do kul nowa koscia osadzona, / hamaliia kurdyba nowa na tasmie iedwabney, kołka przy niey / srebrne, ładownica mała s paskiem iedwabnym iedna, kurzydano/wa ładownica czarna skurana na pasie rzemiennym iedna i sie/kirka hayducka.

Wozy, zelazy y inszy sprzęt domowy: kareta / okowana z kołmi y ze wszystkimi potrzebami, koczy nowy skurą / siwitą obity. Te wozy obadwa mają się przedać y na porzytek dzie/tek obro/cic. Lisich zelaz dwa do łowienia lisow. Szufłada ze pra/wami y z listami, którą barzo potrzebne, na maietności moie, ol/sterko malenkie z szklanymi flaszkami do kosciółka dla wina / ma być oddana i szkatuła dembowa okowana w tey są listy y sprawy / rozne, druga szkatuła okowana, w ktorey też listy roznych osob, skryn / dwie z listami pilnemi, które mają być oddane, bo wiele będą potrzeb/ne Kazimierkowi synowi memu czasu swe, skura sufanowa po/rzędta troche nowa, kobierzec ieden turecky niebarzo stary, a dwa / stare, z tych starych ieden do kosciola do ołtara pod nogi kapłanowi / ma być dan, skur kurdybanowych dwie, kołdra stara zbawelną w niey / iedna // [арк. 281] iedna, birkowe futra sztuczek trzy, szotka prosta szatna do / jędożenia sukien, kozuch turecky – Jaskowi, urzędnikowi memu, ma / być oddan, materacow dwa z iedney strony rzemien, a z drugiey strony / płотно, a

²⁰ *Зверху дапісана: iedwabny.*

Гісторыя

trzeci materacik mały z iedney strony skurą, a z drugiey / sukнем zielonym obszuty, szkatulka mała zelazem białym / okowana dla chowania papieru w ktorey kałamar y spraweczek / kilka potrzebnych na chudobe moie, derha czarna włosiana, na / konia olster do pulhakow dwa, prochnowica okrągła.

Obuw: baczmag / ponoszonych bez kapci dwoie, a z kapciami iedne, czwarte nowe / bez kapci, boty iedne nowe safanowe, cizem safanowych dwoie, / jedne stare, a drugie nowe ten obuy czeladzy moiey oddac.

W / swirnie iuchtowych skur dziewiętnascie, obuiowych skur starych / iedynascie, skura biała wyprawna i skurek małych szarych / dziesiec, miodu łubek pozaszrywanych dwadziescia siedm, a ka/duszek dwie, w ktorých miodu po dwa pudy, słoniny połci trzydzies/ci trzy, kumpi osmdziesiot y ieden, sądeł dwadziescia dwa, / kielbas kopa, z kiłodzi cztyrnascie, żołądkow siedm, skabow pięc, / grzbietow wieprowych dwa, głów pienc, szuk wędłych dzie/wiecdziesiat y dwie, a dawnych szuk osmdziesiat szesc.

Zboże / moie młocne: żyta gołego młoconego beczek czterdziescie miary / głembockiey, a osobliwie nadto z tego żyta co z Jowsieiowa umłoco/nego żyta beczek piętnascie miary głembockiey, owsa beczek / dwadziescia teyże miary, jeczmienia beczek cztery, pszeni/cy beczek pientnascie, iarki beczek trzy, grygi beczek pientnascie, / to wszystko miarą głembocką.

W tychże swirnach: soli beccka / iedna cała, a druga poczęta troche, nasienia konopne beccka, / maku poł osminki, masła wiadro iedne.

W tymże swirnie: kubłow / z moką dwa, trzeci kubeł z nasieniem lniwym, łom, kamien / do swiec, słodu pszёne beczek dwie, słodu jeczmiёne° be/czek dwie, chmelu salanek trzy, szkła białego snopek ieden, a / szkła drobnego krobka, prędy welnianey, kłębkw cztery, sukna sier/mieźnego lokci dziewięc, skur baranich cztery, celęcich skur wypraw/nych dwie.

W tymże swirnie: swidrow trzy, motyki trzy, rydlow dwa, sluktow dwa, piła poprzeczna iedna y piłka iedna do szczepienia / szczepow, skobla iedna, piła do rzezania tarcic, kos dwie, do rzezania / sieczki szyn nowych trzy, narogow soth dwie, łaniew cztery, od woza sztąba, zelaza y wilki do kuchnie dwoie, luszen parę, sworen ieden, / roźnow cztery, linow dwa, wyrwantow do koł kowanych dwa, rasz/pel ieden, rękoiesc do kociołka, iedna barta do wozu, druga do rębienia / mięsa // [арк. 281 адв.] mięsa, nożyczek do głowy postrzygania iedne, a do popieru tez iedne, / brytwa iedna, mąsztukow wędzidel szesc, multanik z krzyżem złamany, / rur do ruczniczek krotkich dwie, zamek wewnętrzny do drzwi, żelaz / do swiecenia w yzbie czarney troie, narogow starych łamaných dwo/ie, kiiec żelazny do moździerza ieden, łamanego żelaza sztuk pięt/nascie, prawda żelazna iedna, łacuch do zawieszenia kotłow w ku/chni dwa, łancuch wielki we dwa sąźni, ieden y łancuzek dwoy/czasty mały na przywiązywanie psow, a osobno łancuchowę szmatki / trzy, od rydwana zelaza co w oknach bywa po bokach sztuk cztery, / szuflada dębowa żoła s prawami y z ogonami bobrowymi, talerow / bukowych dwadziescia cztery, żelazo od toczydła iedno, welny run / pięcdziesiat y iedno, wietnik na przecie żelaznym, szyn starych / od koł kowanych połpięty, kolasa na pare koni kowana ze wszystkim, / koł kowanych cztery, siekir dwornych cztery.

Cyna moia: połmiskow trzynascie, talerow dwadziescia trzy, miednica cynowa y na/lewka, przystawek dwie, mis wielkich dwie, solniczek cynowych / dwie, konew wielka cynowa we dwa garce, kufel cynowy do picia, / flasz cynowa do piwa w garcy w połtrzecia, lichtarzow para, trzeci mały mosiądzowy lichtarz, kociołek cynowy do wody swięconey / w połkwarty, do kosciółka słoiczek do schowania masła cynowy, / kwarta cynowa.

Miedz moia: moździerow dwa mosiądzowych z kiy/cami obudwa, panew z rękoiescią, kociołkow para, trzynozek ieden, / kieleka kocioł we dwa wiadry, czerpaczka, w browarzę kotłow piw/nych dwa po dwa cebry, tręby z przytrąbkami, bania y czapka mie/dziana y z trąbami z trzema, alembik we trzy garce z trąbą iedną y ko/cioł stary we dwa cebry.

W tymże browarze: czop piwny ieden, drugi / czop gorzałczany y kubeł do zacirania piwa y drugi do kwasienia / piwa z wiekiem drzewianym.

Długi moie: kącząc wieka zchadzając z te° / swiata, długi moie u kogo są zatrzymane prosze uniżenie, aby dziat/kom moim oddane były. A mianowicie: Je° mci X Jagiel, kanonik wi/lensky y prokurator kapitulny, wziął u mnie stempaka, prosze zeby / był wrocony dziatkom moim, bo mi był obiecał w koscielney sprawie / służyc, co sumnieniu Je mi dobrze wiadomo, a teraz ze wszystkie° nic / Je msci pan Stanisław Kiersnowsky winien mi złotych dwadzies/cia co prosze, zeby było oddano dziatkom moim. Jego mc pan / Mikołay Kiersnowsky wziął u mnie rucznicę ptaszą, za którą dano / złotych dwanascie, tenże Xięgi Arystotelesa wziął u mnie. Przeto / prosze, zeby y to było oddano. Pan Fiedor Kosarowsky wziął u mnie / zboża // [арк. 282] zboża żyta beczek dwie, gryki beccka, owsa beccka y to prosze, aby było oddane. U x Pierszanskiego plebana xięga Nowy Testament prosze, / aby było oddany. U tegoż obrazek Panny Naswiętszey pozłocisty moskiew/sky, abo u Je mci pana Andryiana Terleckiego, iako u dobrego, cnotli/wego człowieka, gdziekolwiek iest, prosze zeby był wrocony. Micwy / panie pisarzu ziemski nowogrodzki, mcwy panie Janie Protaso/wiczu, pamiętno y wiadomo wms że podczas popisow powiatowych / naraięs mi wm kupic konia u pana Karola, gdzie pieniodze goto/we dano, acz ten kon był chromy, tedy go ia na ten czas na swą po/trzebę zażyć nie mogąc zostawił tamże przy panu Karolu na szlub / iego, ze mi go miał wyleczyc, czemu dosyc nie uczynił, bo po staremu był / chromym, czego wiele ludzi zanych wiadomi byli y wm sam te° wiadom. / Puszczam tedy to na łaskę, baczenie y sumnienie same° wm, iesli wed/ług pana Boga te od wm ponosze szkodę, niech sie tak dzieie, ieslim / tez szkodowac nie powinien, prosze niech to będzie ubogim sirotom dziat/kom moim od wm oddano. Poddani Je° mc pana Połockiego, turzy / brali u mnie zboże, zostali mi winni, tych registr poddanych y dziesiat/nikow, iako który co wziął y co winni u czeladnika mego Bartosza Sze/niawskiego iest, na co y listy samego Jego mci pomienione° pana / Jana Korsaka na Hołubiczach, kasztelana Połockiego, do mnie pisane / są.

Posciel moja wszytka także y chusty białe, pierzynka iedna, poduszek cztery z nawłoczkami sowitemi, wał sukienny, materac / ieden, koldra biała sukienna do przykrywania poscieli to Orszolce, / kapelusze Kazimierkow stary y magierka Je, ręcznikow kupionych / nowych wzorzystych tkackich trzy y to Kazimierkowi, przesciradło / tkackie do poscieli iedno nowe to Orszule y Halence, duchna kitayczana / Orszulce, obrus uzorysty tkacki nowy y ten corkom moim. A ynsze chusty / moie białe podlejsze czeladzi moiey rozdane byc maia.

Naczynie / domowę: cebrow cztery, szuflikow trzy, necek dziesięciuro, trub/nikow dwa, miednica mosiądzowa, druzlak mosiądzowy ieden.

Stoly / y insze rzeczy ruchome: stołow w yzbach białych pięć, a szosty w kosciele, / ławki dwie, zedlikow małych do siedzenia iednemu dwie, stoł w pie/karni dembowy beznogi. W teyże izbie żarn dwoie i z parplicami y / ziorecionami, w teyże yzbie ławka szeroka y stolik niewielki, dzieża / do chleba y druga mała, znowu ławeczka y stoł dembowy, przed izbą / czeladną łozek prostych do sypania cztery, znowu łozek w swirnach / składanych trzy, dwa z szrubami drzewianymi, a trzecie z szrubami żelaznymi, sit starych dwa, pozeiakow trzy, kadzi warzywnych / szesc // [арк. 282 адв.] szesc, kubel warzywny we trzy uszatki, a drugi wedwa uszatki, kadka / lipowa we dwa uszatki, dzież warzywnych trzy, beczek roznych piwnych / dwadziescia cztery, osobno beczulek dwie. Sitko do korzenia prze/siewania, lichtarz do stoczka, zelezo do pieca, lichtarz żelazny cztery / swiecy stawały, przędza na płotno, zgrzebne szale do ważenia korze/nia.

Naczynie stalarzowę: / hebli dwa, dlotow trzy, rzezak ieden, barta / iedna. Szor moy, szlei cztery, dwie dyszlowych, a dwie poiedynkowych, / uzdew z nich trzy, ryngortow cztery, leycow dwa, ieden poiedyn/kowy, a drugi dwoczasty, uzdzeczka, kantar czerwony do kulbaki, / siodło woznickię ze wszystkim, bicz rzemianny woznicki, krzyż / do koczego, chomiątow parę rzemiannych z nabiedrzkami, torb dwie / kobiercowych skurą podszytę, siodło husarskie suknom lazurowym / pokrytę ze wszystkim, a osobno rzemienia rozneho w swirnie starę. /

Niemalo workow: dwa skurzanych, naszylniki poiedynkowę, (w)szystko / spisane, szlkenic pięć białych, kieliszek ieden, kieliszek malowany / beze dna, garniec turecky, także y zbanek pokoszony biały, flasz / parę z wodką rożaną, a proznych flasz cztery, talerow alabastro/wych trzy, miska alabastrowa iedna, malowanych misek trzy, olsterko / niewielkie, w nim flasz szesc szklanych, tarka do imbiru.

Obora / moja: krow doynych iedynascie, bykow dwa, wołow na stayni karmnych / dwa, we dworze wolikow dwa, tak rocznych cieląt szesciuro, trzecie/letnich cieląt troie, tegorocznych cieląt troie, koz starych dziewięciuro, / tegorocznych koz troie, swini wszystkich dwadziesciuro, dwoie, te°/rocznych prosiąt dwanasciuro, owiec starych dwadziescia pięć, / baranow dwa, skopow cztery, iagniat młodych dwadziescia y dwoie, / gęsi dwanascie, kaczek pięciuro, kapłunow dziewięć.

Konie w stay/ni: woznikow dwa, trzecieletni zrzebiec gniady ieden, kon plesniwy / na norzyce chory, klacz dwie, iedna kara, druga cisawa, klaczka wrona / tak roczna iedna, konik płowy tak roczny ieden.

Gumno: naprzod / na nowym mieyscu, gdzie gumno poczęto budowac, w brogach dwuch kop / sto zyta, w starym gumnie w brogach dwu zyta kop sto y dwadziescia, / w brogu niedomłocony i zyta kop dziesięć, w styrcie zyta kop szesc/dziesięć, owsa w styrcie kop osmdziesiąt, a osobliwie styrt y Ow/sieiowa w Jezioriey [...] zyta kop osmnascie, owsa w styrcie kop / osmdziesiąt.

Rzeczy koscielne: krobia z rzeczami koscielnymi / naprzod, kapa materyey włoskiej z bunczukiem na zadzie z teyże ma/teryey, ornat z teyże włoskiej materyey ze wszystkim, iako w oł/tarze należy, bogazyą podszyte, autependium z teyże materyey / iedno, ornat adamaszkowy czarny ze wszystkim, iako do ołtar[...] / należy // [арк. 283] przy mieysciu iakim świętym przy klasztorze panienskim chowac / raczyli az do woli Bożey, iako ie Pan Naywyzszy obrocic będzie / chciał.

A iako synowi moiemu, tak y mianowanym corkom moim na / potrzeby wszędlakie y nawychowanie z teyże chudoby mey Jch / mci panowie opiekunowie dodawac powinni będą.

Ruchome / rzeczy moie są na osobliwym regestrze mym spisanym y ręką / moią własną podpisane, gdzie co komu należec ma naznaczono, / a co sie mianowicie gdzie ma obrocic nie wspomniało.

Tedy to / Jch mi panowie opiekunowie mianowani maia to według nay/lepszego uważenia swego spieniężyc y zarowno miedzy dziat/ki moie dochowawszy im te wcale podzielic, co wszytko sta/teczniey przyiazni y miłości Jch m panow opiekunow mych po/ruczam, ktorzych łaski jakom za żywota zaziwał²¹, także mi ia y dziatkom / moim po smierci mey okaże, nic nie wiaćpię.

Ciało moie grzeszne / w kosciele ode mnie zbudowanym na Mniucie uczciwie z obrzędami / w kosciele swientym katolickim będącemi, pogrzebione byc ma, / czego aby Jch msci panowie opiekunowie naznaczeni doyrzeli / y sami sie do tego łaskawie biorąc z teyże chudoby moiey potrzeby / do tego należącę włożyli.

Pokornie uniżenie prosze, azeby ten testament ostatniey woli moiey przy mocy zupełney wszędzie / y zawsze chowan był. Nie mogąc tak prędką zupełne urzędu tak ziem/skiego, iako y grodzkiego z wieczystych, ktorzychem na ten czas do sprawowania tego testamentu mego zwiesc y sposobic mógł, uzylem ych mcw / panow przyiaciel moich urzędnikow ziemskich y obywatelow woiewo/dzstwa Połockiego – Jego mci pana Alexandra Tyszkiewiczza, sędzie /

²¹ Слова написна над радком.

Гісторыя

ziemskiego Połockiego, Je mci pana Michała²² Tyszkiewicza, pisarz(a) ziem/skiego Połockiego, a Jego mci pana Stanisława Bobkowicza, ktorzy / ych msc przy sprawowaniu tego testamentu me sami osobami swemi / bywszy, po podpisaniu ręki moiey u po przycisnieniu do nie pieczęci moiey / za ustną i oczewistą prozbą moią do tego pisanego testamentu / mego rękoma sie swoimi podpisali u pieczęci swę do niego przycisnąc / raczyli.

Pisan na Mniucie.

Roku tysiąc szesc set dwudzieste trzeciego / mca kwietnia trzydzieste dnia.

У того тестаменту печате(й) прыти/сненых чотыры с подписы рукъ писмом полскимъ под пе[...]тми / словы:

Do te testamentu me ręką swą Walerian Or[...]nsky, do / tego testamentu będący przy tym pieczętarz Ale[...] Tyszkiewicz, sędzia ziemski połocki, ręką swą, Michał Tyszkiewicz, pisarz / ziemski // [арк. 283 адв.] ziemski połocki, pieczętarz do tego testamentu oczewisto proszony, / pieczętarz do tego testamentu ustnie proszony Stanisław Bobkowicz / ręką swą.

Который тот тестамент за покладаньемъ и прозбою пана / Бартоша Сенявского есть до книгъ кгородских полоцких вписанъ, с которыхъ / и сесь выпис под печатю моею намесничою их м(ило)сти паном опекуномъ, / в томъ тестаменте менованым, есть выданъ.

Писан у Полоцку.

У того выпису кгородского полоцкого печат одна его м(ило)сти пана намесника полоцкого есть пры/ложона, а подпис руки писарское тми словы:

Янь Буйновский, кгородский / полоцкий писар, который тот выпис за покладаньемъ и прозбою п(а)на / Скорня, енерала, ку акътыкованю до книгъ земскихъ полоцких ест вписан.

НГАБ. Ф. 1778. В. 1. Спр. 1. Арк. 279 – 283 адв.

ЛІТАРАТУРА

1. Сліж Н. Шляхецкія тэстаменты XVI – XVII ст. / Н. Сліж, М. Гардзеў // Гістарычны альманах. – 2000. – Т. 3. – С. 89 – 110.
2. Гардзеў, М. Тэстамент маці Сімяона Полацкага / М. Гардзеў // Беларускі горад у часе і прасторы: 500 год Полацкай магдэбургіі: Зборнік навуковых прац. – Наваполацк: ПДУ. – 2001. – С. 87 – 97.
3. Варонін, В. Тэстамент полацкага бурмістра Давыда Панкава 1559 г. / В. Варонін // Гісторыя і археалогія Полацка і Полацкай зямлі // Матэрыялы IV Міжнароднай навуковай канферэнцыі. – Полацк: НПКМЗ, 2003. – С. 32 – 40.
4. Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Менску. Фонд. 1778. Вопіс 1. Справа 1.
5. Полоцкая ревизия 1552 года / Ред. И.И. Лаппо.– М.: Унив. Тип., 1905. – 257 с.
6. Радаман А. Земскія ўраднікі Полацкага ваяводства (другая палова XVI – першая палова XVII стст.) / А. Радаман, В. Галубовіч, Д. Вілімас // *Commetarii polocenses historici*. – 2004. – Т. I. – С. 73 – 80.
7. Актавая кніга полацкага магістрата 1650 г.: зб. дак. / НАН Беларусі, Ін-т гісторыі; склаў і падрыхт. да друку М.Ю. Гардзеў.– Мінск: Беларус. навука, 2006. – 270 с.
8. Мицик, Ю. Юдицькі – провідний шляхецький рід Речицького краю XVII – середини XIX ст. / Ю. Мицик // Шостыя Міжнародныя Доўнараўскія чытанні, міжнародная навуковая канф. (2007, Рэчыца). Міжнародная навуковая канферэнцыя «Шостыя Міжнародныя Доўнараўскія чытанні», 14 – 15 лістапада 2007 г.: [матэрыялы]: у 2 ч. Ч. 2. Рэчыца ў часе і прасторы: 795 год заснавання горада. – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2008. – С. 50 – 61.
9. Пазднякоў, В. Пратасовічы / В. Пазднякоў // Вялікае княства Літоўскае. У 2 т. Т. 2.: Кадэцкі корпус-Яцкевіч / Рэдкал.: Г.П. Пашкоў (гал. рэд) [і інш.] – Мінск: БелЭн, 2007. – С. 464 – 465.
10. Boniecki, A. Herbarz polski. Cz. I. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich. – Т X. – Warszawa: Skład główny Gebethner i Wolff w Warszawie, 1907. – 397 s.
11. Kojalowicz, W. W. Herbarz rycerstwa W. X. Litewskiego tak zwany Compendium czyli o klejnotach albo herbach których familie stanu rycerskiego w prowincjach Wielkiego Xięstwa Litewskiego zażywiają. – Kraków: W Drukarni «Czasu» Fr. Kluczyckiego i spółki, 1897. – 527 s.
12. Topolska, M.B. Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, 1984. – 338 s.
13. Wolff J. Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego (1386 – 1795).– Kraków: W drukarni Wł. L. Anczyca i spółki, 1885. – 361 s.
14. Pamiętniki Filipa, Michała i Teodora Obuchowiczów: (1630 – 1707). – Warszawa: «DiG», 2003. – 640 s.
15. Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego: analizy i obrazy. – Kraków: UNIVERSITAS, 2006. – 934 s.

²² Слова напісана над радком.